

MIHAI ANTONESCU ȘI INTERESELE ROMÂNIEI (1940-1944)

Gh. Buzatu

Abstract: During the government of Ion Antonescu (1940-1944), Mihai Antonescu (1904-1946) acted and was recognized as Man no. 2 of regime. Eminent professor specializing in international law questions, he has an active role in convincing General to form the cabinet on 14 September 1940, which entered the holder to Justice (14.09-12.31.1940) and its subsequent formalization of establishment (at different times) as Vice-president of the Council of Ministers or as leader of the Departments of Foreign Affairs and National Propaganda. Moreover, in 1941-1944, during frequent trips to the front of the Marshal, Mihai Antonescu led numerous meetings of the Council of Ministers, so that the some point, „usurper” arrived to take no claim – but the will of Ion Antonescu – the name of... President of the Council of Ministers. This study is based on newly discovered archival documents, some of which are attached.

Keywords: *Mihai Antonescu, Romania, Vice-president of the Council of Ministers, Minister of Foreign Affairs*

Mareșalul Ion Antonescu nu a fost liderul politic și militar perfect. Nici nu a urmărit așa ceva, lucru imposibil, mai ales într-o țară și o zonă europeană cu nenumărate și grave probleme moștenite ori în plină prefacere. Iar aceasta, mai cu seamă, în vremea unui conflict de proporții planetare, în care ostilitățile și prefacerile n-au pornit, nu le-a determinat și nici nu le-a încheiat el. Nimeni nu i-a tăgăduit însă pregătirea profesională de excepție, inteligența superioară și curajul, dovedit până și în clipa supremă, când și-a comandat singur plutonul de execuție. Poate că România, în momentele extreme ale anilor 1940-1944, nu și-a aflat în Antonescu liderul ideal, dar așa ceva unde s-ar fi aflat, în contextul unui război al „Celor Mari”? În fond, atunci nimeni n-a avut așa ceva, iar destinul în ansamblu al Războiului Mondial din 1939-1945 a

depins decisiv de o multitudine de factori, de condiții și de „actori”. Un lucru s-a dovedit categoric în ce privește intervenția și acțiunile lui Antonescu pe scena istorică națională sau, cât a fost posibil, pe cea generală, și anume că – potrivit Cronicarului – **nu sunt vremurile sub om ci bietul om sub vremuri!**...

Ceea ce, pe de altă parte, nu diminuează culpa liderilor responsabili, a lui Antonescu în speță, dar totul rămâne încă a fi stabilit cu precizie și dreaptă măsură, cu echilibru, în baza unor studii temeinice, iar nu după inspirație ori sub imperiul patimii. În această privință, netăgăduit, numai istoricii vor avea un cuvânt hotărât de spus, mai ales că Antonescu va rămâne omul de la 22 iunie 1941, autorul și victima unui obiectiv major al anilor 1940-1944, imposibil de împlinit mai cu seamă pentru epoca sa, refacerea României Mari.

În contextul precizat, Mareșalului Ion Antonescu și principalilor săi colaboratori – Mihai Antonescu, Constantin (Piki) Z. Vasiliu și Gh. Alexianu – nu le-a fost rezervată la 1 iunie 1946 decât o singură... șansă: plutonul de execuție. Care se proiectase în fapt încă din 1940, o dată cu instalarea regimului Antonescu, dar care a devenit inevitabilă în urma loviturii de stat de la București din 23 august 1944, catastrofală pentru destinul României.

În timpul guvernării Ion Antonescu, Mihai Antonescu (1904-1946), tânărul colaborator al Conducătorului Statului, a acționat și a fost recunoscut drept **Omul nr. 2** al regimului¹. Atu-urile acestuia, eminent profesor universitar specializat în problemele dreptului internațional, care nu avea nici un grad apropiat de rudenie cu Mareșalul, s-au chemat, mai întâi, asistența juridică acordată lui Ion Antonescu și, apoi, rolul său activ în convingerea generalului de-a acționa pentru constituirea cabinetului de la 14 septembrie 1940², în care a intrat ca titular la Justiție (14.09.-31.12.1940),

¹ Gh. Buzatu, **Mareșalul Ion Antonescu. Forța destinului. O biografie**, ediția I, Iași, Editura Tipo Moldova, 2012, p. 123 și urm.

² Într-un expozeu prezentat la 25 iunie 1942, în ședința Consiliului de Miniștri pe care a prezidat-o, prof. Mihai Antonescu a precizat că, în vara-toamna anului 1940, în condițiile în care România era „complet izolată” pe plan internațional, **el și istoricul Gh.I. Brătianu** au avut un rol decisiv întru determinarea generalului I. Antonescu de-a prelua conducerea statului și de-a determina orientarea Bucureștilor spre Berlin și Roma, ca singur mijloc „să ne apărăm împotriva Rusiei” (M.D. Ciucă, ed., **Stenogramele ședințelor Consiliului de Miniștri. Guvernarea Ion Antonescu**, VII, mai-iulie 1942, București, 2003, p. 390).

iar ulterior oficializarea titularizării sale (la date diferite) ca vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ori ca lider al departamentelor de Afaceri Străine și Propagandă Națională; mai mult, în 1941-1944, în cursul deselor deplasări pe front ale Mareșalului, acesta l-a lăsat la conducerea cabinetului, calitate în care a condus nenumărate ședințe ale Consiliului de Miniștri, astfel că, de la un moment-dat, „uzurpatorul” ajunsese a-și asuma fără să pretindă – dar cu voia lui Ion Antonescu – titulatura de... Președinte al Consiliului de Miniștri.

Erau poziții integral acoperite de o activitate extrem de bogată, susținută de o putere de muncă remarcabilă, mai ales în câteva domenii de mare însemnătate și relevanță – Externe, Justiție și Propagandă. Însă ascensiunea fulgerătoare s-a dovedit prea curând a-și releva părțile ei rele, căci, în funcție de evoluțiile nefericite ale situației militare pe Frontul de Est și de „problemele” Mareșalului, dar și de inițiativele diplomatice controversate, Mihai Antonescu a trebuit să accepte a plăti oalele sparte în raport cu Marii Aliați de moment – Germania și Italia, față de Rege, Biserică și – de ce nu – față de liderii partidelor istorice, care, deși sub interdicția legii, funcționau în condiții cvasi-normale. Toate acestea au survenit, mai ales, în primăvara anului 1943, atunci când, *Axa* Berlin-Roma-Tokio fiind într-o fază *delicată* a desfășurării ostilităților pe toate fronturile, Adolf Hitler a decis să-l invite pe Ion Antonescu la Salzburg (Castelul Klessheim) pentru întreveneri planificate pe două zile (12-13 aprilie). Cum Berlinul deja interceptase probe concrete relativ la negocierile secrete de pace angajate de trimiterea lui Mihai Antonescu cu delegații anglo-americanilor și cum, totodată, acesta se exprimase că „*politica română e independentă față de Germania*”, Hitler a declanșat în prezența Mareșalului Antonescu un atac virulent la adresa ministrului de Externe al României³. Mareșalul n-a scăpat asaltului decât dându-i Führerului asigurări de „loialitate” sau promițându-i în mod ferm că „*nu va lua niciodată vreo inițiativă [în purtarea războiului] fără a-i da anterior de știre*”⁴. Cu toate acestea, „cazul” Mihai Antonescu avea să revină pe agenda convorbirilor Hitler-Antonescu de la Klessheim și în ziua următoare⁵, liderul român

³ Vezi Ion Calafeteanu, ed., **Români la Hitler**, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 185-189.

⁴ **Ibidem**, p. 190-191.

⁵ **Ibidem**, p. 195-197.

exprimând partenerului garanții în sensul că principalul său colaborator „a munci prea mult și nu s-a menajat deloc”, fiind, mai mult decât sigur, „obosit și surmenat”⁶.

De asemenea, Conducătorul Statului Român l-a rugat pe Hitler să admită că nu se putea despărți **imediat** de Mihai Antonescu, întrucât „l-ar dura și ar avea puternice remușcări”, mai ales că persoana vizată „și-a pus viața în joc alături de Mareșal”⁷. În consecință, Hitler a cedat, dar nu fără a preciza că „statele sunt reprezentate de oameni”, iar, pentru el, România însemna Mareșalul, care continua a se bucura „de încrederea sa totală și necondiționată”. „Fără această încredere absolută în Mareșal – a continuat Hitler – el (Führerul) nu și-a fi îndreptat niciodată atenția asupra României. Regele [Mihai I] e un copil, dar și copiii pot deveni periculoși când ajung pe mâini rele...”⁸ Era o sumbră premoniție, împlinită la 23 august 1944, dar, pe moment, Mareșalul, și în consecință Mihai Antonescu, au scăpat de furia Führerului...

Interesant este că toate reproșurile și neliniștile lui Hitler în ceea ce-l priveau pe Mihai Antonescu erau întemeiate! Cercetările istoricilor români și străini au dezvăluit că liderul diplomației Bucureștilor, în adevăr, întreprinsese unele sondaje, mai mult ori mai puțin concrete, pentru o pace separată cu anglo-americanii⁹. De altfel, nu a fost deloc straniu că, a doua zi după discuțiile Hitler-Antonescu, ministrul Italiei la București, Renato Bova Scoppa, a aflat detalii pe marginea reuniunii de la Salzburg, astfel că în **Memorii** avea să consemneze: „În aprilie 1943, Mareșalul Antonescu a făcut o altă călătorie la MCG German. Hitler l-a primit cu o anume răceală și l-a interogat asupra tratativelor de pace pe care guvernul român le-a întreprins în ultima vreme în diverse direcții. Hitler a dramatizat mult lucrurile și i-a spus Mareșalului: 1) că ministrul român la Madrid, [Nicolae Gr.] Dimitrescu, se oferise față de «corpul diplomatic» (sic!) de acolo să trateze pacea în numele Axei; 2) că ministrul român la Berna, [Nicolae Enric] Lahovary, luase contact cu nunțul apostolic Bernardini, în același scop; 3) că tratative similare au fost făcute de ministrul [Victor] Cădere la Lisabona, la Salazar; 4) că

⁶ **Ibidem**, p. 197.

⁷ **Ibidem**.

⁸ **Ibidem**.

⁹ Cf. Mihai Pelin, **Diplomație de război. România-Italia, 1939-1945**, București, Editura Elion, 2005, *passim*; Gh. Buzatu, **România și Marile Puteri, 1939-1947**, București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 251 și urm.

germanii descifraseră o telegramă transmisă de Cordell Hull la Lisabona, în care se dădeau instrucțiuni ministrului american în Portugalia «să susțină» eventualele inițiative ale d-lui [Mihai] Antonescu. Hitler a declarat sec Mareșalului Antonescu: nimeni nu putea să vorbească în numele Axei; că el nu intenționa să discute despre pace atunci când războiul trebuia considerat ca îndreptându-se spre victorie, grație mai ales campaniei submarine [...] Întâlnirea [Hitler-Antonescu] s-a încheiat printr-un comunicat bătător la ochi, în care se vorbea despre «lupta împotriva plutocrației anglo-saxone» și despre «război până la victorie, fără compromisuri». Tânărul [Mihai] Antonescu a simțit tot ridicolul situației. Mi-a spus textul: «L-am întrebat pe Mareșal cum a putut să accepte un comunicat atât de emfatic și muștrări netede contra suveranilor noștri și dacă era normal ca, după toate sacrificiile făcute de România pentru cauza comună, să fim tratați ca niște funcționari subalterni, cărora li se dă un blam public»...¹⁰

Că Hitler nu se înșela, deducem categoric din recunoașterile proprii ale lui Mihai Antonescu relativ la declarațiile ce i-a făcut lui Manfred von Killinger, la București în 16, 22 și 26 februarie 1943, despre necesitatea contactelor sale diplomatice cu Aliații anglo-americani, prin mijlocirea Ankarei și Lisabonei. „I-am arătat d-lui von Killinger – se explică liderul Externelor de la București – preocuparea pe care o am de a vedea cum războiul ajunge să epuizeze forțele Europei, în timp ce Rusia își conservă rezerve mari industriale și militare, și mai are și sprijinul anglo-americanilor și i-am spus că acțiunea mea diplomatică, atât la Ankara, cât și la Lisabona, va tinde tocmai să arate primejdia rusă și subestimarea pericolului slav în fața civilizației Europei. Dl. von Killinger a împărtășit punctul meu de vedere”¹¹.

Tot pe atunci, mai precis la 19 februarie 1943, într-un raport diplomatic trimis nou ministrul italian de Externe, Bova Scoppa surprindea că, la București, „dezacordul dintre cei doi Antonești se agrava pe măsura agravării situației militare”¹², expeditorul având, bineînțeles, cuvinte de laudă pentru prietenul său, prof. Mihai Antonescu, care, „tânăr, dinamic, chinuit de marile responsabilități pe care și le-a

¹⁰ Apud Mihai Pelin, **op. cit.**, p. 142-143.

¹¹ Apud J.C. Drăgan, ed., **Antonescu. Mareșalul României și războaiele de reîntregire**, III, Cannaregio/Veneția, Editura Nagard, p. 354.

¹² Mihai Pelin, **op. cit.**, p. 129.

asumat, neliniștit de destinul națiunii, convins fiind că nu mai există speranțe de victorie” ar fi făcut eforturi „pentru a încerca să găsească o cale de ieșire onorabilă [din războiul alături de Axă] pentru țara sa”; el s-ar strădui „să se opună prin toate mijloacele intenției Conducătorului de a trimite alte divizii pe frontul rusesc. Mai mult, vrea să recheme forțele dispersate și, simțind că uraganul se apropie de frontierele lor, intenționează să se gândească la apărarea citadelei românești”¹³. Asemenea intenții, atribuite lui Mihai Antonescu, erau mai mult ca sigur, exagerate, singura realitate ce se impunea fiind aceea că tizul Mareșalului – cu sau fără știința acestuia?! – încerca „ceva”...

Nu mai târziu decât la 1 aprilie 1943, înregistra același Bova Scoppa în **Memoriile** sale, „[Mihai] Antonescu mi-a spus – și eu am referit totul, în aceeași zi, la Roma – că «pericolul rus, epuizarea progresivă a Europei în ceea ce privește mijloacele și rezistența morală, amenințarea anglo-saxonă care se profila în dimensiuni mereu mai formidabile, îl făceau să considere necesar să acționeze pentru a ști care puteau să fie intențiile inamicilor noștri și dacă nu era posibil să se pună bazele unei păci de compromis cu America și Anglia. Cu ocazia vizitei lui [Paul Otto] Schmidt la București, Ribbentrop mi-a făcut cunoscut – a continuat Antonescu – că el consideră inoportună o asemenea activitate.

¹³ Ibidem.

Însă eu aş ignora datoriile mele de om responsabil faţă de istoria ţării mele dacă ar trebui numai să mă supun. După cum nu vrem ca România să fie o feudă germană după încheierea păcii, tot aşa nu dorim să fie în timpul războiului. Noi dăm soldaţii şi petrolul, dar trebuie să ştim până unde se vrea să se meargă...»¹⁴.

Informaţiile de care dispunem confirmă integral derularea de-acum cunoscută a evenimentelor diplomatice şi tentativele lui Mihai Antonescu. În context, avem în vedere un document, descoperit recent în fondul Preşedinţiei Consiliului de Miniştri de la Arhivele Naţionale din Bucureşti, reprezentând stenograma conversaţiilor din 16 martie 1943 din cabinetul lui Mihai Antonescu cu principalii săi colaboratori din cadrul Ministerului Propagandei Naţionale:

- Prof. Alexandru Marcu, subsecretar de stat;
- Al. Bădăuţ, Secretar General;
- Mircea Grigorescu, Directorul Presei;
- Radu Teodorescu, şeful Contenciosului¹⁵.

Dintre problemele dezbătute, colaboratorii prof. Mihai Antonescu au insistat asupra reclamaţiilor sosite pe atunci la adresa prof. Sextil Puşcariu, reputat filolog, membru al Academiei Române, directorul în exerciţiu al Institutului Cultural Român din Berlin. Mihai Antonescu n-a aflat – în afara termenului de „fanariot” – un alt cuvânt mai potrivit pentru a califica comportamentul filologului, iar, în continuare, a făcut o cuprinzătoare declaraţie privind chiar tema aflată în atenţia noastră:

„[...] N-a învăţat nimic Neamul Românesc.

Trei veacuri ne-am dat peste cap, de la epoca voievodală, cea mai măreaţă şi frumoasă din istoria noastră, trei veacuri n-am existat, am fost nişte râme în pământ, expuşi la toate invaziile şi nu am învăţat nimic, tot slugi, ticăloşi, fanarioţi.

Eu îndrăznesc să-i spun lui Hitler: sunt contra Imperialismului în Europa şi voi fi cel dintâi să-l combat, fiindcă este cea mai mare greşeală.

Eu spun ce cred şi nu s-a născut omul care să mă înveţe să fac altfel şi să lupt împotriva intereselor ţării mele.

Şi găsesc ticăloşi de aceştia, care se duc să lucreze contra noastră.

¹⁴ **Ibidem**, p. 137-138.

¹⁵ Arhivele Naţionale ale României, Arhivele Istorice Centrale (ANIC), **fond Preşedinţia Consiliului de Miniştri (PCM)**, Bucureşti, dosar 307/1940, f. 326 şi urm.

Atunci când a fost vorba de interesele țării mele, când a fost vorba să semnez cu d-l Ribbentrop un act, am spus: dacă acel act nu marchează semne de onoare și de respect față de țara noastră, refuz să semnez [...]”¹⁶.

Este greu de crezut că avertismentul transmis de Hitler lui Mihai Antonescu, prin Mareșalul Antonescu, ar fi fost cumva luat serios în seamă la Ministerul Afacerilor Străine din București. Dimpotrivă, șeful diplomației române, prin oamenii săi de încredere, și-a intensificat contactele cu sursele aliate, ritmul și seriozitatea lor sporind pe măsură ce situația militară a tuturor statelor *Axei* se deteriora iremediabil. Fapt pe care Mihai Antonescu, foarte bine informat, nu putea să-l neglijeze. Așa, de pildă, la numai o lună de zile după Salzburg, deci la 12 mai 1943, întâlnindu-se cu Bova Scoppa, Mihai Antonescu l-a înștiințat despre revenirea momentană la București a generalului Ion Gheorghe, atașatul nostru la Berlin, care a dezvăluit intențiile ofensive ale Reichului nazist, deși „*potențialul războinic german este mult diminuat*”. În ceea ce-l privea însă Mihai Antonescu a precizat fără nici un fel de ezitare: „*Acum, informațiile noastre ne spun că rușii au încă mari resurse; aceștia atacă în condițiile unui lux de mijloace și de trupe. Nu există vreun dubiu că Germania, în acest an, va face un efort gigantic. Dar de ce trebuie să excludem faptul că un efort tot atât de gigantic vor face și inamicii noștri? Și, dacă în această iarnă [1943-1944] rușii vor declanșa o altă ofensivă, ca aceea din acest an [1942-1943], ce se va întâmpla cu armatele noastre în cazul când, în același timp, vom trebui să facem față amenințării anglo-saxone din Vest? Problema începea să se pună în termeni dramatice și chiar pe Conducător îl neliniștea foarte mult. Eu cred că față de aceste aspecte foarte grave ale situației generale ar fi mai mult decât urgent ca Italia și România să se consulte pentru a stabili o identitate de acțiune, care ar putea să fie de o importanță decisivă pentru viitorul țărilor noastre*”¹⁷. Împrejurările fiind serioase, Mihai Antonescu se decise a trece la acțiune și, în acest sens, la 27 iunie 1943, urmat a doua zi de Bova Scoppa, a plecat la Roma pentru a discuta personal cu Benito Mussolini problema constituirii unei „Axe latine” italo-române care să preia inițiativa unor negocieri de pace separată cu Aliații anglo-

¹⁶ **Ibidem**, f. 331-335.

¹⁷ Apud Mihai Pelin, **op.cit.**, p. 145.

saxoni¹⁸. Ministrul român de Externe avea să fie primit la **1 iulie 1943** de către Mussolini, care însă îi va recomanda o așteptare de două luni, după care *Ducele* se angaja să-l provoace personal pe Hitler. Iar, dacă acesta refuza, Mussolini a promis să acționeze. N-a mai fost cazul, evident, în condițiile în care *Ducele*, în urma complotului de la 25 iulie 1943, a fost înlăturat de la putere¹⁹.

Ceea ce n-a constituit un motiv pentru ca Bucureștii să sisteze contactele diplomatice separate cu Aliații. După cum se cunoaște foarte bine, ele au continuat, fără a fi nicicum finalizate, context care a precipitat lovitura de stat din 23 august 1944²⁰, astfel că Antoneștii au împărțit soarta lui Benito Mussolini.

În acest fel, negocierile de pace separată ale Antoneștilor cu Aliații (îndeosebi cei anglo-americani) au eșuat ca finalitate. În privința semnificației lor, nu se poate afirma însă că ele n-au avut vreun rost, de vreme ce, imediat după 23 august 1944, raporturile între București și Marile Puteri Aliate au continuat dincolo de limitele și cadrul stabilite de MIHAI ANTONESCU.

*

*   *

Valorificarea informațiilor relativ la viața și opera lui Mihai Antonescu este departe de a se fi încheiat. Excepție făcând documentele privind activitatea lui la conducerea Ministerului Afacerilor Străine al României ori ca vicepreședinte al Consiliului de Miniștri, investigate în diverse studii și cărți, fără însă ca monografia și biografia de referință să fi văzut lumina tiparului, arhivele române și cele străine deopotrivă (de exemplu, cele de la Moscova) adăpostesc materiale importante și semnificative. În multe privințe, de o relevanță deosebită pentru confruntarea evoluției României în anii celui de-al doilea război mondial. Potrivit cercetărilor noastre, documentele aflate în depozitele Bibliotecii Naționale a României - BNR (Colecția Al. Saint Georges) și, mai cu seamă, ale Arhivelor Naționale ale României/Arhivele Istorice Centrale (ANIC) pot prezenta un interes aparte. Cu titlu de exemplu, vom menționa că, nu demult, la Arhivele Istorice Centrale din București s-a

¹⁸ **Ibidem**, p. 160. În context, Mihai Antonescu a avut în vedere și reconstituirea unei *Mici Înțelegeri*, reunind – potrivit lui Petre Otu – România, Slovacia și Croația.

¹⁹ Mihai Pelin, **op.cit.**, p. 160 și urm.

²⁰ Gh. Buzatu, Dana Beldiman, **23 august 1939-1944. România și proba bumerangului**, București, Editura Mica Valahie, 2003, p. 23-77.

dat în cercetare completă fondul Președinția Consiliului de Miniștri (PCM), Cabinetul Civil Mihai Antonescu întrunind câteva sute de dosare. Se impune să precizăm, de asemenea, că nici fondurile date de mai mulți ani în cercetare nu au fost epuizate, noi descoperiri importante fiind posibile. Sub acest aspect, reținem că deja în 2005 cercetătorul Dumitru Paraschiv a valorificat **Mihai Antonescu – adevărul din culisele istoriei**²¹, punând la dispoziția cititorului materiale din fondul PCM al ANIC – dosarele 1092/1943, 1120/1943-1944 sau 1343/1943-1944. În comparație cu ceea ce reține cercetătorul menționat, care a elaborat și o teză de doctorat pe tema România anilor 1934-1944, documentele indicate sunt mai numeroase și semnificative, fiind vorba de: însemnări ale lui Mihai Antonescu din 13 mai 1944 și 23 iunie 1944 pentru **Memoriul** proiectat (dosar 1120, f. 20, respectiv vezi fila 26); aflăm, de asemenea, note dictate la 3. 04. 1943, 25. 05. 1943, 2. 06. 1943, 18. 09. 1943 (dosar nr. 1092, f. 18-31) sau cuvântarea din 5. 12. 1941 la Liceul Sf. Sava (**ibidem**, f. 32-35), nota pentru Manfred von Killinger din 31. 12. 1943 (**ibidem**, f. 42-43) ori nota din 1943, **Situație în 1940** (**ibidem**, f. 44), capitolele din **Cursul de Drept Constituțional** (**ibidem**, f. 45-48). De un real interes sunt cuvântările sau articolele lui Mihai Antonescu pentru ziarul *Crez Românesc* datând din perioada 3 septembrie 1943-6 martie 1944 (dosar nr. 1343/1943-1944, ff. 1-106). Reținem din argumentele Ministrului:

- La 3. 09. 1943: „Istoria nu este o cronologie a faptelor noastre, ci o lege imanentă a formațiunilor vii. Istoria este un suveran nevăzut cu legi atât de implacabile că acela care nu le respectă dărmă, ci nu clădește, sinucigându-se. Permanențele istorice nu sunt postulate abstracte ale imaginației, ci sinteze neiertătoare ale vieții, formațiuni stăpânitoare tot atât de imuabile ca gravitația universală sau echilibrul cosmic [...] Istoria este mai curând viziunea largă a viitorului decât imaginea strâmtă și seacă a trecutului” (f. 1); „Politica este știința permanențelor istorice și arta adaptării la realitatea socială” (f. 5); „Omul de stat fără intervenția politică este ca un cântăreț fără ureche muzicală” (f. 3); la 20. 09.1943: „...Neamul nostru este nepieritor” (f. 34); la 30. 09. 1943 - despre generația sa: „Noi am fost copiii războiului și nu ai vieții” (f. 37); la 27. 01. 1944: „Comunismul este o lipsă de idei, ci nu o idee” (f. 88); la 15. 03. 1944: „Azi popoarele își torc istoria pe câmpul de bătaie” (f. 106); la

²¹ Vezi *Lumea*, nr. 9/2005, p. 34-36.

11.01.1942, Mihai Antonescu declara lui Hermann Neubacher la Predeal că, dacă Germania nu va face dreptate României, „Germania nu va putea câștiga pacea, chiar dacă va câștiga războiul” (Cabinetul Civil Mihai Antonescu, dosar nr. 343, f. 14).

Realitatea s-a adeverit, cum este știut, mai crudă: ambele state (Germania și România) au pierdut, și una și alta – atât pacea, cât și războiul!

Un loc distinct în fondul Cabinetul Civil Mihai Antonescu îl constituie *corespondența* primită de titular de la personalități ale anilor 1940-1944. Menționăm din dosarele valorificate parțial de noi din Arhiva Cabinetului Civil Mihai Antonescu (dosarele 362 și 456): I. Găvănescul, I. Gigurtu, A.C. Cuza, G. Enescu, Manfred von Killinger, Hermann Goering, Gh.I. Brătianu, Nicolae, Mitropolitul Ardealului, Nicodim, Patriarhul României, I. Lupaș, Al. Marcu, Vlad Dumitrescu, C. Marinescu, Fr.I. Rainer, Mircea Cancicov, P. Pandrea, I. Mocsony-Styrcea, dr. N. Lupu, N. Mareș ș.a. A nu se ignora, în context, telegramele de felicitare primite la 10.05.1944 de Ion și Mihai Antonescu de la Hitler, Mussolini, Tiso, Salazar, Regele Mihai I și Regina Elena (PCM, Cabinetul Civil Mihai Antonescu, dosar 348).

Fără a detalia, subliniem semnificația unor materiale: conferința din 4 mai 1941 la Florica despre I.C. Brătianu, cel care – prin tot ceea ce a înfăptuit – trăiește „în veșnicia neamului”²²; lecția de deschiderea cursurilor Facultății de Drept din București (4.11.1943) cu titlul **Criza civilizației și dreptul internațional**²³ din care se degajă că: „Distrugem, nu numai prezentul [...], distrugem și trecutul”²⁴; la 21 aprilie 1941, distingem **Un cuvânt de închinare Romei eterne**, destinat în fapt lui Benito Mussolini²⁵; la 9 iunie 1942, decorându-l pe ministrul Spaniei la București, M. Antonescu a omagiat „veacurile latinității” și lupta comună împotriva comunismului, relevând că, în final, „luptăm azi împotriva dușmanului de ieri al Spaniei”²⁶; la 12.11.1941 i-a adresat lui Manfred von Killinger un mesaj despre Transilvania, asigurându-l că provincia nu-i „un pământ, un teritoriu, cu atât mai puțin o proprietate”, căci „Ardealul este cetatea în care am trăit și am suferit 2000 de ani”, dictatul

²² ANIC, **fond PCM**, dosar nr. 143/1941.

²³ ANIC, **fond PCM**, Cabinetul Civil Mihai Antonescu, dosar nr. 338.

²⁴ **Ibidem**, f. 5.

²⁵ Idem, **fond PCM**, dosar nr. 143/1941.

²⁶ ANIC, **fond PCM**, Cabinetul Civil Mihai Antonescu, dosar nr. 421, f. 227.

de la Viena reprezentând „pumnalul înfipt în trupul românesc”²⁷; tot lui Manfred von Killinger, la 23.06.1942, Mihai Antonescu i-a destinat un lung mesaj insistând pentru anularea dictatului din 30.08.1940²⁸; dintre diplomați, după M. von Killinger, italianul Bova Scoppa i-a fost un bun partener de dialog în 1942-1943²⁹. Se impune să reținem că, în orice moment al activității sale diplomatice, Mihai Antonescu a acționat pentru **cauza Transilvaniei**. Ne referim îndeosebi la strălucitul discurs **Ardealul nostru** ținut la Universitatea din Cluj-Sibiu la 31 mai 1942 în care a stăruit asupra drepturilor istorice ale neamului și și-a reafirmat convingerile, în sensul că „*Ardealul nu este pentru noi un pământ, un teritoriu, o provincie. Ardealul este istoria națională însăși [...] Ardealul suntem noi toți, este istoria noastră, este sufletul nostru însuși. Iubim Ardealul [...] Noi nu participăm la istorie prin cuvinte, ci prin fapte, prin jertfă și prin sânge. De aceea, misiunea noastră, destinul nostru în acest ceas românesc... stă în mâna ostașului român*”³⁰.

În documentele Ministerului Afacerilor Străine al României și ale PCM sunt extrem de bine reflectate activitățile privind constituirea și rosturile *Biroului Păcii*, patronat de Mihai Antonescu și cu rezultate concrete remarcabile. După cum se știe istoricul Petre Otu i-a consacrat un volum special³¹, iar noi spații distincte în mai multe lucrări, inclusiv în biografia menționată a Mareșalului Ion Antonescu³². Este motivul pentru care nu vom insista asupra *Biroului Păcii*, remarcabil în 1942-1943, cu consecințe ulterioare pentru prezența României la Conferința Păcii de la Paris din 1946.

În acest fel, ajungem la cele mai semnificative și cuprinzătoare note lăsate de M. Antonescu, evident pentru proiectatele sale **Memorii**, în fond **Gânduri** pe marginea unor multiple probleme la ordinea zilelor de război, purtând diverse titluri, așa precum:

- **Noi, Românii – Destin românesc în civilizație**³³;
- **Destin românesc și politică externă**³⁴;

---

²⁷ Idem, dosar nr. 298, f. 1-3.

²⁸ Idem, dosar nr. 301.

²⁹ Idem, dosar nr. 308; idem, dosar nr. 314.

³⁰ Apud Vasile V. Haneș, **Antologia oratorilor români**, ediție anastatică, Iași, Editura Tipo Moldova, 2012, p. 283-284.

³¹ Vezi **Pacea de mâine. Documente**, București, Editura Militară, 2006.

³² Gh. Buzatu, **Mareșalul Ion Antonescu**, p. 501 și urm.

³³ ANIC, **fond PCM**, dosar nr. 127/1941, f. 1.

- **Basarabia, pământ al Europei. Adeziunea României la Pactul Tripartit. Sensul războiului nostru**³⁵;

- **Criză și destin european. Datoria popoarelor noastre: respectul independenței și teritoriilor naționale**³⁶;

- **Grupările regionale internaționale. Solidaritatea de rasă**³⁷;

- **Dreptul nostru de comandă în Sud-Estul Europei**³⁸.

Unele formulări, precum îndeosebi ultimul text despre „dreptul” României la „comandă” în treburile sud-estului vechiului continent, sunt (ca să spunem astfel) nefericite, nesustenabile, în epocă și mai apoi, deși autorul însuși, după susținerea unor „avantaje” ale României: poziția și rolul geopolitic, bogății, tradiții etc.³⁹, prezintă considerații și principii care-l contrazic așa după cum rezultă din asemenea recunoașteri cu valoare de maxime: „n-am cotropit nici un pământ străin”, „noi nu jucăm pe toate tablourile internaționale” ori îndeosebi această precizare concludivă: „Noi nu suntem un popor de răspundere mondială”⁴⁰.

A fost firesc, considerăm, ca șeful diplomației bucureștene să propună definirea politicii externe a României în contextul războiului mondial. Mai întâi, a formulat această definiție: „Politica externă a unui neam trebuie să fie întemeiată pe permanențe nu pe oportunități”⁴¹. Lucru de care a ținut mai rar seama în mandatul din 1941-1944, ceea ce nu înseamnă că definiția nu-i corectă, mai ales că el a surprins laturile esențiale ale „permanențelor românești”, și anume: „independența națiunii și unitatea pământului românesc”, iar pentru Europa, ca o datorie, „libertatea tuturor popoarelor și jocul de forțe care [...] să asigure națiunilor mici și mijlocii viața și independența”⁴². Iar, în continuare, M. Antonescu aprofundează problema esenței politicii externe a neamului românesc în termeni atât de plastici: „...[ea] însemnează stăpânirea propriului nostru destin”, căci „noi nu trăim pentru ca să oferim sistemelor internaționale pământuri de echilibru, ci

³⁴ *Ibidem*, f. 2 și urm.

³⁵ *Ibidem*, f. 18 și urm.

³⁶ *Ibidem*, f. 34 și urm.

³⁷ *Ibidem*, f. 48 și urm.

³⁸ *Ibidem*, f. 56-75.

³⁹ *Ibidem*, f. 58-61.

⁴⁰ *Ibidem*, f. 65-75.

⁴¹ *Ibidem*, f. 4.

⁴² *Ibidem*.

trăim pentru ca noi, prin lupta și jertfa noastră, să dăm istoriei onoare și sistemelor internaționale reazim”⁴³. Mai ales că „poporul român are instinctiv conștiința unității sale, fiindcă pământul său a fost întotdeauna o cetate de munți și de ape născută în vadurile civilizației dace”, iar el – poporul nostru – „trebuie înțeles și întărit, iar nu judecat și lovit, fiindcă acela care lovește în pământurile și ființa noastră, lovește în zidurile văzute și nevăzute ale Europei de azi și de mâine”⁴⁴. Același lucru se reafirmă câteva pagini mai jos: „Pământul românesc de azi, pământul dacic de ieri, a avut întotdeauna această funcțiune de pază în fața năvălitorilor care veneau din Răsărit, ca lava unui vulcan care – din veac în veac – apără pământul Europei”⁴⁵. În epocile medievală și modernă, susține autorul, în acord cu rezultatele studiilor istorice consacrate, „masele” năvălitoare din Est „au amenințat Europa, de la Genghis Khan până la Ivan cel Groaznic și de la Petru cel Mare la Stalin”⁴⁶. În situația dată, Basarabia – „pământul de margine al neamului nostru” – a suportat cu prioritate năvălirile și cotropirea barbarilor din Est”, de unde se deduce rostul provinciei „pentru întreaga civilizație a Europei”⁴⁷. Scopul lui Antonescu este nedisimulat, el justificând, finalmente, orientarea României spre Germania în 1940 și meritul generalului Ion Antonescu în asigurarea „direcției” – căci el a „rezemat existența noastră națională și continuitatea istorică a rostului nostru european pe *singura putere europeană* (subl. ns.) care reprezenta, în împrejurările din 1940, un baraj împotriva expansiunii din Răsărit”⁴⁸. „Aceasta este – se destăinuie, fără reținere, memorialistul – semnificația adeziunii României la Pactul Tripartit în împrejurările din 1940”⁴⁹. Alianța cu Germania a fost „însuși sensul voinței noastre”, egal cu „un act de consacrare politică a independenței naționale [atât] pentru noi, dar și pentru Sud-Estul continentului și în Balcani, pe care se reazimă echilibrul Europei și al lumii”⁵⁰. Știm în prezent, cu siguranță, că în 1946 la „Procesul” așa-zisei „mari trădări naționale” asemenea recunoașteri nu au putut să-l ajute cu

⁴³ **Ibidem**, f. 5.

⁴⁴ **Ibidem**, f. 7-8.

⁴⁵ **Ibidem**, f. 12.

⁴⁶ **Ibidem**, f. 14.

⁴⁷ **Ibidem**, f. 21.

⁴⁸ **Ibidem**, f. 26.

⁴⁹ **Ibidem**.

⁵⁰ **Ibidem**, f. 27.

ceva pe Mihai Antonescu, dimpotrivă, dar, remarcând faptele, trebuie să constatăm că aprecierile fostului demnitar conțineau atâtea elemente reale. După cum și consecințele alinierii României la politica Germaniei – angajarea în războiul împotriva URSS la 22. 06. 1941, despre care a afirmat categoric și cu temei: „... Și nici unui român nu-i trece prin minte că lupta de azi [Războiul din Est, 1941-1944] este un război de agresiune pe care România îl duce împotriva cuiva ...”⁵¹. Mai mult: „Războiul nostru, politica noastră externă *nu sunt acte de agresiune și de imperialism, ci de conservare națională și de apărare a instituțiilor noastre. Politica noastră externă este politica pământului și unității noastre veșnice. În războiul nostru este o luptă națională* care respectă legea strămoșească și împlinește, prin generația de azi, tradiția lui Ștefan cel Mare și a lui Mihai Viteazul, datoria noastră de popor de margine, care are de apărat în Carpați și la Dunăre latinitatea noastră, civilizația Europei, familia și proprietatea”⁵². Era o obligație, căci Europa „trebuie să trăiască” – eliminarea pericolului de la Răsărit, lichidarea comunismului amenințător și a jugului „slavilor cotropitori” context în care ostilitățile au prins și caracterul unui „conflict al raselor”⁵³. O afirmație lipsită de temei științific, dar care a putut avea un efect decisiv în „procesul” din mai 1946, în stabilirea sentinței de condamnare la moarte a celor doi Antonești, o dată cu Constantin (Piki) Z. Vasiliu și Gh. Alexianu. Deși, faptul trebuie numai decît reținut, „Tribunalul Poporului” n-a cunoscut cu precizie documentele folosite de noi, dar „a intuit” sensul și spiritul lor... care trebuiau – și au fost! – sancționate la 1 iunie 1946 prin execuția numiților *criminali de război*, în cadrul și în spiritul „noii ordini” comuniste dictate de Kremlin.

---

⁵¹ **Ibidem**, f. 29.

⁵² **Ibidem**, f. 30.

⁵³ **Ibidem**, f. 35-36. Din alt loc aflăm că „afirmarea rasei, procesul rasial, [...] se așează la baza civilizației, așa cum naționalitatea se afirmase în veacul trecut” (f. 35); discursul nu excludea nici alte afirmații – întru totul bizare pentru diplomatul de excepție care era Mihai Antonescu, dar în ... spiritul epocii - de genul „războiul acesta este un război de rase, nu război de clase, nu război de mase” (f. 45). De altfel, în întrevederea cu Adolf Hitler din 27 noiembrie 1941 de la Berlin, Mihai Antonescu a dezbătut cu Führerul unele aspecte din perspectiva „problemei raselor” (vezi minuta din **anexă**).

ANEXE

Din toate punctele de vedere este preferabil ca un personaj precum Mihai Antonescu să fie discutat prin prisma documentelor purtând semnătura lui. Se înțelege că, în calitatea lui de vicepreședinte al Consiliului de Miniștri ori de titular, simultan ori succesiv, la Justiție, Afaceri Străine sau Propagandă, ilustrul personaj să fi lăsat o extrem de bogată arhivă. Nu am ales, pentru a-l confrunța pe om cu faptele sau declarațiile sale, decât un singur exemplu – minuta convorbirii cu Adolf Hitler din 27 noiembrie 1941, atunci când șeful diplomației Bucureștilor s-a deplasat la Berlin pentru a asista și semna acordurile inițiate de Germania, Italia și Japonia (24 noiembrie 1936) privind prelungirea **Pactului Anticomintern** pentru un nou termen de cinci ani (cf. Gh. Buzatu, **Hitler, Stalin, Antonescu**, I, Ploiești, 2005, p. 422 și urm.). Cu același prilej, Mihai Antonescu a acordat diverse declarații presei române și străine, iar la 26 noiembrie 1941 a fost primit de Hermann Goering, Reichsmareșalul Reichului, și de Joachim von Ribbentrop, ministrul de Externe al Reichului (**ibidem**, p. 425-430, 431-435). Minuta întrevederii Hitler-Antonescu, din ziua următoare, a fost deja valorificată prin tipărire de istoricii Andreas Hillgruber și Ion Calafeteanu, care au publicat simultan și nota oficială germană întocmită, precum de obicei în anii războiului mondial din 1939-1945, de celebrul Paul Schmidt (vezi Ion Calafeteanu, **Români la Hitler**, București, Editura Univers Enciclopedic, 1999, p. 102-106). Textul anexat (1) provine din setul documentelor selectate în 1945-1946 la Ministerul Regal al Afacerilor Străine al României pentru a fi utilizate de acuzare în cursul faimosului „Proces al Marii Trădări Naționale” înscenat la București în 6-17 mai 1946 ex-mareșalului Ion Antonescu și foștilor membri ai cabinetelor sale din 1940-1944. Fondul respectiv este în prezent depozitat și poate fi investigat în integralitatea sa (148 de volume) în Arhiva Consiliului Național pentru Studiul Arhivelor Securității din București.

Din aceste volume am selectat celelalte anexe pe care le punem la dispoziția cititorului excelentei reviste de istorie „ZARGIDAVA”, coordonată de reputatul nostru coleg și istoric – prof.univ.dr. **Ioan MITREA**.

*

* *

ANEXA 1

Berlin, 27 noiembrie 1941

AUDIENȚA LA FÜHRER-UL CANCELAR
A DOMNULUI PROFESOR MIHAI ANTONESCU,
VICEPREȘEDINTELE CONSILIULUI DE MINIȘTRI

Führerul Cancelar m-a primit într-o audiență de o oră și jumătate.

Contrar obiceiului său în asemenea ocazii, Führerul Cancelar mi-a dat cuvântul să expun eu cel dintâi dorința noastră.

I-am arătat Führerului situația financiară și economică a României.

I-am arătat soluțiile pe care le-am propus.

I-am vorbit de necesitatea de a ne pune la dispoziție aur și devize imediat, fără de care exporturile române spre Germania nu pot fi îndeplinite.

De necesitatea reducerii efectivelor germane din România, spre a reduce finanțarea lor.

De o reglementare precisă a schimburilor ca și a operațiilor economice germane în România, pentru ca aceasta să se efectueze în ordine și fără a agrava situația economică și financiară a României.

I-am vorbit despre efortul de război al României și despre contribuția pe care a dat-o România, arătându-i că va rămâne meritul Mareșalului Antonescu de a fi putut, în timpul unui război și într-o perioadă atât de scurtă să poată să realizeze atât de mult, să efectueze un război în ordine și să pună ordine într-un timp atât de scurt și având de luptat cu atâtea dificultăți.

Că aceasta arată în același timp sănătatea Poporului Român și capacitatea lui de ridicare, pe care am rugat pe Führerul Cancelar s-o aprecieze ca atare.

I-am cerut Führerului ca să se dea dispoziții urgente pentru reducerea efectivelor și pentru evitarea oricăror nereguli în viața noastră economică, pentru că altfel, opoziția Mareșalului Antonescu ar fi slăbită și tot ceea ce s-a făcut până azi ar fi primejduit.

I-am vorbit apoi Führerului Cancelar despre raporturile dintre România și Ungaria.

I-am arătat că situația este intolerabilă.

Că față de discuția ce am avut cu Reichsmareșalul [Hermann] Göring și cu Dl. [Joachim] von Ribbentrop, îmi dau seama că este greu să cerem Germaniei ca să ne aducă o soluție de fond imediată, întrucât toată atenția Germaniei este concentrată la Răsărit.

Îmi fac însă datoria să vorbesc deschis Führerului care are în mâini marea răspundere a viitorului Europei că dacă România tace în aceste împrejurări, când toată atenția trebuie concentrată la Răsărit, aceasta nu înseamnă însă că România nu înțelege ca să considere deschisă problema raporturilor cu Ungaria care devine în fiecare zi mai gravă.

Tratamentul la care sunt supuși românii în Transilvania de Nord este atât de sălbatic, cu biserici distruse și acte de violență și impietate repetate, încât chiar dacă Guvernul Român înțelege să nu pună problema unei soluții de fond în raporturile cu

Ungaria și de îndată, pentru că Dl. von Ribbentrop mi-a arătat că aceasta ar fi imposibil în împrejurările actuale, Guvernul Român înțelege, în orice caz, să-și facă datoria, cerând Guvernului Reichului să intervină la Budapesta pentru ca asemenea situații să înceteze. Astfel, opinia publică românească ar fi exasperată iar Guvernul Mareșalului Antonescu n-ar mai putea să stăpânească consecințele provocărilor maghiare.

Îmi dau seama, i-am spus Führerului, că pentru Dvs. care duceți o luptă atât de grea, o luptă pentru marea istorie a Europei, poate să pară prea mic conflictul româno-ungar.

Dar, Europa de mâine va trebui să fie așezată pe baze sănătoase și realiste. Și pentru această Europă de mâine Poporul Român aduce sănătatea unei țărâni înțelepte și care și-a făcut proba loialității și a luptei în război, ci nu o societate veche și compromisă, incompatibilă cu nevoile de mâine ale Continentului.

De aceea, Poporul Român așteaptă cu încredere momentul când să vă puteți ocupa de problema româno-ungară și să-i aduceți o soluție dreaptă.

I-am vorbit apoi Führerului Cancelar de necesitatea de a împiedica Ungaria să facă acte potrivnice rosturilor de mâine prin asocierea Croației și Slovaciei la o ordine spirituală comună, fără tendințe de agresiune sau de repetițiune banală a Micii Antante.

L-am rugat apoi pe Führer să-mi precizeze punctul său de vedere în chestiunea ucraineană, întrucât în Bucovina sunt unele elemente ale armatei germane care favorizează pe ucraineni iar Guvernul Român va trebui, în scurtă vreme, să ia o atitudine față de problema ucraineană din România.

Și spun deschis, această atitudine nu poate să fie decât potrivnică elementului ucrainean.

I-am explicat Führerului că aceasta nu este o atitudine de ordine internă ci o concepție de ordine generală, pe care-mi fac datoria să i-o prezint.

Pentru mine marea problemă a reconstrucției Europei la pacea de mâine, este soluționarea problemei slave.

Problema slavă se pune pentru Europa de azi mult mai acut și mai primejdios decât s-a pus pentru Richelieu și Mazarin în epoca Westfalică, presiunea Poporului German asupra Europei.

Poporul German aparține civilizației Europei.

Poporul German era în miezul Europei cu instituții compatibile cu civilizația Europei; și cu toate acestea concepția Westfalică a fost de a imobiliza blocul germanic, de a-l separa în state și monarhii ostile pentru a-i împiedica unitatea și a-i asigura, prin jocuri de contra-forțe, imposibilitatea lui de expansiune.

Masa slavă, de sute de ani nu face decât să se transforme și să înainteze, total incompatibilă cu spiritul european, cu civilizația Europei, comunismul nefiind decât o expresiune spirituală a rasei slave.

Numeroasă și primitivă, masa slavă constituie pentru Europa, nu o problemă politică sau spirituală, ci o gravă problemă biologică față de natalitatea europeană.

Acestei probleme trebuie să i se găsească soluțiuni radicale și serioase și cred că toate statele Europei trebuiesc asociate la această acțiune, fiindcă astfel nu se va putea face, în Europa, decât o pace trecătoare și se va lucra pentru slavi.

Conjugarea latinității, ca idee de rasă, în acțiunea germanismului împotriva slavilor mi se pare o necesitate de prim ordin, iar poziția în contra slavilor să fie

neșovăitoare, orice formulă de separație, de neutralizare, de ocupare a teritoriilor slave este legitimă.

De aceea consider că formarea unui stat ucrainean și mai ales a unui mare stat ucrainean este o greșeală de ordin general european, după cum cred că întărirea și mărirea teritorială prea vastă a Bulgariei înseamnă tot o acțiune în folosul slavilor.

În orice caz, pentru România o Ucraină Mare sau o Bulgarie Mare, înseamnă că problema slavă este pentru noi identică, dacă nu chiar mai agravată.

Fiindcă un stat ucrainean la granițele noastre, fondat pe principii naționaliste și transformat în nucleu slav care atrage protoplasma maselor slave din afară, ca și o Bulgarie unitară și puternică în Balcani, nu fac decât să apese România între două flancuri, mai amenințătoare decât cele de ieri.

Poporul Român este anti-slav și a fost anti-slav, după cum a fost întotdeauna organic antisemit.

De aceea, el trebuie folosit în noua acțiune dusă de Germania și nu slăbit prin formațiuni slave de centură și apăsare la granițele sale.

Am încheiat, spunându-i că noi Românii avem toată încrederea în opera de pace și reconstrucție a Führerului, iar Mareșalul Antonescu și-a legat cu toată încrederea destinul românesc de cel german în lupta împotriva comunismului și a slavilor, pentru a salva Neamul Românesc.

Führerul a început prin a ataca marea problemă slavă, făcându-mi onoarea ca în trei ocazii să ia punctul de vedere expus de mine, în ce privește reconstrucția europeană drept bază de discuție, Führerul mi-a spus deschis:

„Aveți dreptate, problema slavă este o problemă biologică și nu ideologică, așa cum ați spus și Dvs., iar lupta împotriva slavilor trebuie să fie dată de toți europenii”.

În Europa viitoare nu trebuie să existe decât două rase: latinitatea și germanismul.

Aceste două rase trebuie să conlucreze în Rusia pentru a dărâma slavii.

Nu se poate veni împotriva Rusiei cu formule juridice sau politice, pentru că problema rusă este mult mai gravă decât se crede, și trebuie să aducem soluții de colonizare și înlăturare biologică a slavilor.

De aceea, toate popoarele europene trebuie să conlucreze la lupta împotriva slavilor, iar mâine, la acțiunea de reconstrucție europeană în Rusia.

Pentru ce belgienii să stea 224 locuitori pe km. pătrat, când în Rusia sunt aceste spații imense?

Pentru ce germanii mei de la Apus să stea în condiții grele de viață, atunci când spațiile de la Răsărit le oferă viitorul?

Misiunea mea, a spus Führerul, dacă izbutesc, este de a dărâma slavismul.

Am început lupta împotriva evreilor, a internaționalelor lor și pentru că n-am fost înțeles și ajutat, a trebuit să încep lupta împotriva plutocrației anglo-saxone și apoi a lumii anglo-saxone.

N-am fost înțeles, dar trebuie totuși să continui lupta pentru că altfel Europa va pieri invadată de slavi și comunizată.

În ce privește raporturile Dvs. cu Ungaria, știu că se fac atrocități, știu că se fac exagerări.

Și germanii suferă acolo.

Trebuie să vă mărturisesc, fiindcă eu nu fac farse, că mă preocupă în modul cel mai serios, problema româno-ungară și că va trebui să-i găsim o soluție.

Dvs. invocați dreptul natural al populației și al sângelui, Ungaria invocă drepturi istorice din secolul al XIII-lea și al XIV-lea.

Le-am spus: dar de ce nu o dați cu un secol mai înainte?

După cum le-am spus: cu acest sistem o să ajungeți într-o zi să cereți și Viena sau mai știu ce altă regiune germană în puterea Coroanei Sf. Ștefan.

Ceea ce însă este sigur, este că Ungaria ne-a ajutat oarecum în acest război, lăsând să treacă trupele noastre în acțiunea de Sud, după cum acum a mers alături de noi în război împotriva Rusiei.

Aceasta ne îngreunează oarecum situația.

Vă spun aceasta, pentru ca să înțelegeți că față de Dvs. sunt sincer și nu ascund absolut nimic din preocupările mele.

Aceasta nu înseamnă însă că nu țin seama de drepturile Neamului Românesc, de jertfa lui, de lupta soldatului român și de meritele conducătorului sau fanatic, Mareșalul Antonescu.

Poporul Român a făcut jertfe nu numai de ordin economic, dar jertfe prin sânge.

Eu nu sunt englez pentru a câștiga victorii cu sângele altora.

Sângele român a curs pentru drepturile Neamului Românesc și nu pentru noi, și acest lucru voi ști să-l respect.

Dvs. aveți la Răsărit drepturi și puteri fără limită: luați cât credeți.

Esențialul este însă să ocupați aceste teritorii cu populație românească nu numai cu suveranitatea politică, pentru ca să mă ajutați în lupta pe care trebuie s-o dăm cu toții împotriva biologiei slave.

În ce privește drepturile la Apus, așa cum v-am spus, va veni momentul ca să discutăm și această problemă, care nu este ușoară, mai ales în împrejurările de azi.

Führerul Adolf Hitler evocă neschimbata sa dorință de a vedea o Românie puternică, ceea ce a dorit întotdeauna, deși n-a fost înțeles.

Recunoaște că în 1940 a dat sfat potrivit intereselor României de a se ceda în fața presiunii ruse, explicând acest fapt în termenii următori: „Era prea târziu pentru ca să mai putem lua o altă poziție în această privință”.

„Pe de altă parte, România era amenințată la toate frontierele sale în același timp, Rusia, Bulgaria și Ungaria afirmându-și pretenții teritoriale deodată”.

„În asemenea condiții, a recomanda României să reziste atunci când Germania era angajată încă în Occident, însemna să se dea României un sfat de luptă care ar fi depășit-o”.

„În afară de acest sfat, care a fost un sfat de prieten, nu de dușman, n-am făcut absolut nici un act împotriva României, pentru că totdeauna am râvnit ca să ajut la formarea unei Românii puternice, cu rosturi naționale mari și care să aibă în Sud-Est misiunea sa”.

Führerul atinge în treacăt problema legionară.

Vorbește în termeni foarte aspri despre Horia Sima.

Repetă în termeni asemănători formula D-lui von Ribbentrop că Germania nu se amestecă în problemele interne, că a avut o simpatie pentru toți cei care în România, foarte puțini până în anul trecut, au sprijinit politica externă germană cu adeziunea lor,

dar că evident aceasta nu înseamnă nici dreptul Germaniei de a se introduce în problemele interne românești împotriva curentelor populare sau ale resentimentelor populare, nici dreptul de a se cere ca să nu se respecte oamenii de onoare, care înțeleg lupta germană și leagă interesele lor naționale de această luptă în mod serios și constructiv.

În legătură cu aceeași atitudine, Führerul Adolf Hitler, în convorbirea sa, îmi spune cu oarecare ironie: „Horia Sima se voia conducător în România. Într-o țară nu este loc pentru doi conducători ci numai pentru unul și era glumeț ca Horia să aspire la acest lucru, atunci când Mareșalul Antonescu se găsea la conducerea Țării”.

Cu Mareșalul Antonescu m-am înțeles foarte bine.

Am admirat în el pe cel mai fanatic apărător al unui popor și un general de mare calitate.

M-am legat de el și rămân legat.

Doresc însă să câștig nu numai stima și încrederea Mareșalului Antonescu, ci iubirea și încrederea întregului Popor Român, și voi face totul pentru aceasta.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 41, filele 131-139).

ANEXA 2

23 septembrie 1944, București – Lista colaboratorilor lui Mihai Antonescu (1940-1944)

23 septembrie 1944

DOMNUL PROFESOR ANTONESCU MIHAIL
Fost Vicepreședinte al Consiliului de Miniștri

A avut drept colaboratori:

1. Ovidiu Vlădescu - Ministru de Stat și Subsecretar de Stat al Românilor, Colonizării și Inventarului.
2. Locotenent Colonel Marin Alexandru.
3. Grigore Basarabeanu - Secretar General al Președinției Consiliului de Miniștri.
4. Mircea Grigorescu - Consilier Ministerial, fost Director al ziarului *Ecoul*. Colaborator intim al D-lui Mihai Antonescu.
5. Profesor Constantin Giurescu - subvenționat de Dl. Mihai Antonescu.
6. Profesor George Brătianu - prieten.
7. General Diaconescu Nicolae - Director General al Siguranței Statului.
8. Pamfil Șeicaru - Directorul ziarului *Curentul*. Primea numeroase subvenții.
9. Nichifor Crainic - primea numeroase subvenții de la Prof. M. Antonescu.
10. Tică Popescu - Inspector General Administrativ. A fost susținut și ridicat de Dl. M. Antonescu.
11. Profesor Petre Strihan - Subsecretar de Stat Administrativ pe lângă

Ministerul Afacerilor Interne.

12. Alexandru Bădăuță - Secretar General al Ministerului Propagandei Naționale. Omul de casă al D-lui Mihai Antonescu. Făcea numeroase afaceri, Ministerul Propagandei fiind la discreția acestuia.

13. C.A.I. Atta Constantinescu - Ministrul Lucrărilor Publice și al Comunicațiilor.

14. Radu Lecca - rezolva toate chestiunile în legătură cu evreii.

15. Lăzărescu Murgeni - Director de Cabinet al Vicepreședintelui de Consiliu. Omul de afaceri al lui Mihai Antonescu.

16. Ion A. Rădulescu - fost Director de Cabinet. A fost făcut Secretar General al Președintelui Consiliului de Miniștri, fiind omul cel mai apropiat al D-lui Prof. Mihai Antonescu. Actualmente se află în Portugalia, în calitate de Consilier Economic.

17. Dumitru Simionescu - Subdirector General la Cabinetul D-lui Vicepreședinte al Consiliului, al cărui om de încredere era.

18. Scărlătescu - Director de Cabinet. Stenodactilograf, funcționar de carieră.

19. Puiu Iordachescu - Stenodactilograf.

20. Doamna Ropală - Legionară. Soția lui Cătălin Ropală. Trimisă în câteva rânduri la Berna, pentru a aranja unele depuneri de bani pentru Dl. Prof. M. Antonescu.

21. Colonel Ropală - Șeful Poliției Comunale. Tatăl Doamnei Ropală. Venea deseori la Dl. Prof. M. Antonescu.

22. General Modreanu Rodrig - fost Primar General al Capitalei. Venea foarte des la Dl. Prof. M. Antonescu.

23. Doamna Bara - fostă șefă de Cabinet, cu foarte multă influență asupra D-lui Prof. M. Antonescu. În ultimul timp, fusese mutată la Contenciosul P.P.C.

24. Pompiliu Voiculeț - omul de încredere, cu care a făcut numeroase afaceri.

25. Paul Sterian - Șef de Cabinet. Idem.

26. Colonel Gallin Radu - Director de Cabinet al D-lui Prof. M. Antonescu.

27. Ionescu Ioan - Director. Mânuiitor de fonduri.

28. Zissu Dumitru - Directorul Personalului. Fost legionar.

29. Petrovici Alexandru - Director. Unchiul lui Ovid Vlădescu, însă care nu-l proteja prea mult.

30. Petriceanu Constantin - Director la Direcțiunea Relațiilor cu Departamentele. A fost ridicat la gradul de director prin intermediul lui Ovid Vlădescu, cu care era prieten de școală și concetățean.

31. Pinte Gherasim - Referent. Simpatizant legionar. A fost trimis la Berlin ca atașat cultural.

32. Goilav Gheorghe - înlesnea afacerile cu Radu Lecca și Ov. Vlădescu.

Prieteni de casă

1. Prințesa Alice Sturza - prietenă intimă.

2. D-na Cherciu.

3. D-na Dumitriu - fiica Generalului Prezan.

4. D-na Nedelcu.

5. D-na Atanasiu.

6. Dr. Pierre - francez, medicul curant.

7. Căpitan Antonescu - făcea unele afaceri.
8. D-na Profesor G. Brătianu.
9. Dr. Lupu și Mihalache - care îl tapau de bani.

Prieteni de afaceri

1. Andrei Ștefan - al cărui fecior a fost timp de 10 ani. În ziua de 24 august, acesta – împreună cu șoferul Ilie Marin de la Direcția Generală a Poliției – au luat mașina D-lui Prof. M. Antonescu de la Butimanu, nemaifiind găsit în cursul zilelor următoare.

2. Brumell - comerciant de pălării.
3. Tanner - avocat, evreu (str. Victor Emanoil).
4. Kamerling - blănar.
5. Neuwirth - croitor.
6. Frații Karmitz.
7. Djaburov.

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 41, f. 75-77).

ANEXA 3

**3 decembrie 1945 – Depoziția martorului
Gh. Davidescu, fost Secretar General al
Ministerului Afacerilor Străine al României
(1941-1944)**

ROMÂNIA
MINISTERUL JUSTIȚIEI
TRIBUNALUL POPORULUI
ACUZATORUL PUBLIC, CAB. I
Str. B-dul Ferdinand nr. 92
BUCUREȘTI

PROCES-VERBAL

De depoziția martorului Gheorghe Davidescu, ascultat în ziua de 3, luna decembrie, anul 1945, conform art. 152, 153, 154, 157 și art. 304 din procedură penală.

Numele martorului: Gheorghe Davidescu

Etatea: 53 ani

Locul nașterii: Brașov

Domiciliul: București, Str. Haga nr. 8

Ocupațiunea: Ministru Plenipotențiar

Jurând conform art. 43 din pr. pen., declară: Am fost Ministru la Moscova din

octombrie 1939 până în 2 august 1940, la care dată am fost rechemat în Ad-ția Centrală la cererea mea. Succesorul meu la Moscova a fost Dl. Ministru Gafencu până la izbucnirea războiului. Din august 1940 până în noiembrie 1940, am fost în concediu. În noiembrie am luat conducerea Direcțiunii de Studii a Ministerului, până în mai 1941, la care dată am trecut la Direcția Afacerilor Politice. La 11 octombrie 1941 am primit delegație de Secretar General al Ministerului, funcțiune pe care am îndeplinit-o până la 1 octombrie 1944. Am avut satisfacția de a fi alături de bărbații care la 23 august au înfăptuit actul istoric de ieșire a României din Alianța cu Puterile Axei.

La 1 octombrie am fost desărcinat de atribuțiunile de Secretar General, tot la cererea mea, confirmată cu adresa Ministerului nr. 116 584 din 24 octombrie 1944.

La 11 octombrie 1941, am primit funcțiunea de Secretar General al Ministerului (numire la care se referă adresa nr. 75 456 din 11 octombrie 1941) la stăruințele fostului Secretar General, D-l Ministru Alexandru Cretzianu, care, după ce își dăduse demisia în urma unor grave neînțelegeri cu Mihai Antonescu, credea că tradițiile și interesele Ministerului ar putea fi servite mai bine grație cunoștințelor pe care le aveam în ce privește organizația Ministerului atât în Centrală cât și în serviciile externe.

La 9 ianuarie 1941⁵⁴, am însoțit pe Mareșalul Antonescu la Berchtesgaden și am fost de față la prima parte a conversației sale cu Hitler. Conversația a avut loc în prezența a vreo 24 de persoane, în timp ce se lua ceaiul. Mareșalul Antonescu a început prin a se plânge de complicațiile pe care le creau legionarii nu numai în ce privește situația politică a țării, dar și în viața economică, adăugând că în curând România nu-și va mai putea îndeplini obligațiile sale față de Germania și livrările vor suferi întârzieri.

La răspunsul său, Hitler a arătat că-și dă seama de aceste dificultăți de care a avut de suferit și el din partea unor membri fanatici ai partidului, care își imaginau că trebuie să permanentizeze revoluția. Hitler are totală încredere în Mareșalul Antonescu și aprobă de la început măsurile pe care acesta se va vedea nevoit să le ia.

După această primă parte a conversațiunii, anturajul a fost poftit într-o sală vecină și discuțiunile au continuat între Hitler, Mareșalul Antonescu, Ribbentrop și Mareșalul Keitel. Obiectul acestor conversațiuni cred că a fost situația generală pe front, planurile Marelui Stat Major German, precum și situația politică în țările din sud-est.

Nu am mai fost de față decât la o conversație a lui Mihai Antonescu cu von Ribbentrop, în ziua de 22 septembrie 1942, în decursul mesei. Probabil pentru a influența pe Mihai Antonescu, Ribbentrop a poftit la masă pe un locotenent german, care afirma că a sosit atunci de la Stalingrad, unde a mers până în primele rânduri. Colonelul dădea asigurări formale că „orice rezistență la Stalingrad va înceta în maximum 48 de ore”. Ribbentrop comenta această declarațiune, exprimându-și convingerea că înfrângerea de la Stalingrad va însemna și sfârșitul rapid al Rusiei Sovietice.

Am întrebat după masă pe Mihai Antonescu dacă crede că evenimentele se vor desfășura în sensul celor spuse de Ribbentrop. Mihai Antonescu mi-a spus categoric că nu dă nici un crezământ afirmațiilor Ministrului de Externe al Reichului și că este probabil că evenimentele vor lua cu totul altă întorsătură.

Relevez acest moment pentru că de atunci încolo Mihai Antonescu nu a mai

---

⁵⁴ Exact: la 14 ianuarie 1941.

crezut niciodată în vreo posibilitate ca Germania să câștige războiul.

În iunie 1944, Mareșalul Antonescu a fost pofțit din nou la Cartierul General al lui Hitler și era evident că invitația trebuia pusă în legătură cu negocierile pe care Mihai Antonescu le ducea în străinătate pentru încheierea armistițiului.

Vorbind cu Mihai Antonescu despre această invitațiune, am fost de părere că nu trebuie să i se dea curs și că, cel puțin el, Mihai Antonescu, nu trebuie să însoțească pe Mareșal, căci altfel Aliații nu vor mai crede în sinceritatea negocierilor pe care le duce. (Totuși vizita a avut loc în zilele de 5 și 6 august 1944).

În 9 august 1944, m-am dus la Olănești, unde se găsea Mihai Antonescu și Mareșalul, pentru a supune titularului departamentului Externelor unele lucrări curente. L-am întrebat asupra rezultatului conversațiilor dintre Mareșal și Führer.

Mihai Antonescu mi-a făcut un rezumat cam în termenii următori: Mareșalul Antonescu a felicitat pe Führer pentru că a scăpat teafăr din atentatul de la 20 iulie. Führerul i-a mulțumit, descriind în amănunte atentatul, și arătând vizitatorilor unde a fost lovit de schijă. A debitat apoi o serie de amenințări la adresa acelor care își imaginează că Germania e slăbită și care cred că se pot îndepărta de ea luând anumite inițiative. A descris apoi mai multe arme secrete pe care le va pune în curând în funcțiune. La un moment dat, Führerul a derapat cu totul, a anunțat că va stârpi toate familiile prizonierilor de război germani din Rusia Sovietică. Mareșalul Antonescu, neprinzând exact sensul acestor cuvinte, Hitler și-a repetat intenția. Mareșalul Antonescu a observat atunci că printre prizonierii germani din Rusia Sovietică se găsesc și cei trei sute de mii de la Stalingrad care au ajuns în captivitate fără nici un fel de vină proprie. Întrebat care este cauza acestei hotărâri a Führerului, Hitler i-a declarat că membrii familiilor prizonierilor germani din Rusia ascultă Radio-Moscova și fac propagandă în favoarea Sovietelor. El, Führerul, preferă să omoare zece milioane de germani pentru a salva pe ceilalți șaptezeci de milioane. (Aceste declarațiuni ale Führerului l-au făcut pe Mareșalul Antonescu să declare în aceeași seară lui Mihai Antonescu că Hitler «E turbat» și că «nu mai e nimic de făcut cu el»).

În partea finală a conversațiunii dintre Mareșalul Antonescu și Hitler, acesta a declarat că, contraofensiva germană împotriva trupelor engleze și americane debarcate în Franța este hotărâtoare și că germanii vor arunca pe Aliați în Mare. Dacă totuși această contraofensivă nu va reuși, Hitler își va reface o armată de două milioane de oameni „și va dobândi victoria finală, căci ceea ce a fost cu puțință Mareșalului Stalin la Stalingrad îi va fi cu puțință și lui”.

Luând cunoștință de aceste declarații contradictorii și absurde, am întrebat pe Mihai Antonescu ce este hotărât să facă? Mi-a răspuns textual: „Aștept cinci zile și dacă, contraofensiva germană nu reușește, voi negocia armistițiul”.

Duminică, 20 august 1944, am avut ultima conversație cu caracter politic cu Mihai Antonescu. Era de față și Dl. Ministru D. Buzdugan. Am arătat lui Mihai Antonescu că, discutând cu colegii mei din Minister, am constatat convingerea generală că situația nu mai prezintă decât o latură pur militară: nemții trebuiesc scoși din țară imediat, în așa fel încât să nu se mai poată opri în trecătorile Carpaților, tăind țara în două. Mihai Antonescu mi-a răspuns că aceasta este cu neputință, deoarece în țară s-ar găsi 540.000 de germani. Am contestat această cifră, rugând să-și verifice informația. Mi-a răspuns că nu poate face această verificare din cauza unor servicii de la Marele

Stat Major, cu care nu poate colabora.

În cele trei zile ce au urmat am văzut în fiecare dimineață pe Mihai Antonescu, care mă chema telefonic cu intenția mărturisită de a trimite la Ankara o telegramă anunțându-și plecarea cu avionul pentru a negocia armistițiul. Până în ultimul moment, el nu a putut lua o hotărâre definitivă, neputându-se fixa asupra locului unde urma să negocieze: Cairo sau Moscova.

În tot decursul funcțiunii mele ca Secretar General, am colaborat strâns cu Directorul de Cabinet, Dl. Niculescu-Buzești; acesta, la rândul său, avea contact cu cercurile și factorii importanți care lucrau pentru schimbarea politicii noastre și ieșirea României din război.

Citindu-i-l, stăruie și semnează.

Acuzator Public,

ss. indescifrabil

Martor, ss. Gheorghe Davidescu

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 9, f. 9-10)

ANEXA 4

7 mai 1946, „Tribunalul Poporului” – Proces-verbal de interogare a acuzatului Mihai Antonescu

ROMÂNIA

TRIBUNALUL POPORULUI

COMPLETUL I

B-dul Ferdinand nr. 92

București, str. Știrbey Vodă nr. 115

PROCES-VERBAL

Ședința publică din ziua de 7 mai 1946

INTEROGATOR

Conform art. 304/305 proc. penală

Numele acuzatului: Antonescu Mihai

Etatea: 42 ani

Religiunea: ortodoxă

Locul nașterii: Nucet, județul Dâmbovița

Locuința: București

Cetățenia: română

Ocupațiunea: fost avocat și profesor universitar

Starea civilă: necăsătorit

Averea ce posedă: o casă, un loc la Predeal

Situațiunea militară: satisfăcută

Condamnat în trecut: nu a fost condamnat

După ce i s-a pus în vedere infracțiunea de care este învinuit, declară: Mențin în totul declarațiile date la cabinetul de Instrucție

ss. Mihai Antonescu
Președinte,
ss. indescifrabil
Grefier,
ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 2, f. 191).

ANEXA 5

1946, „Tribunalul Poporului” – Declarația acuzatului Mihai Antonescu⁵⁵

DECLARAȚIE

Pe Mareșalul Antonescu l-am cunoscut în anul 1923 în casa D-lui Eftimie Antonescu, fost Consilier la Curtea de Casație. L-am revăzut după aceea tot la Dl. Eftimie Antonescu în 1927. Când m-a rugat să mă interesez la Paris de un act de stare civilă care interesa pe Ion Antonescu, atunci Colonel, în legătură cu divorțul soției sale.

L-am întâlnit pe Generalul Antonescu în 1933 la Pitești și l-am văzut apoi în 1934 la Predeal. În 1935, Dl. Eftimie Antonescu m-a anunțat că Generalul Antonescu dorește să-mi vorbească pentru a mă consulta și, eventual, a-mi solicita oficiul de avocat într-un proces de bigamie ce-i fusese intentat D-sale și soției. Ceea ce am primit. În perioada procesului l-am revăzut pe Mareșal de mai multe ori, întrucât procesul a durat aproape doi ani.

L-am mai revăzut pe Mareșal la sfârșitul anului 1937, cu ocazia formării Guvernului Goga. Am fost invitat de Mareșalul Antonescu la el acasă, când mi-a comunicat că fostul Rege Carol al II-lea i-a cerut să primească Ministerul Comunicațiilor în Guvernul Goga ce urma să ia locul Guvernului Tătărescu. Cu această ocazie, Mareșalul Antonescu m-a informat că Regele Carol al II-lea urmărea constituirea unui regim naționalist și chiar o federalizare a tuturor grupărilor politice naționaliste. Fostul Mareșal vedea ca o necesitate această regrupare; știu că în această perioadă l-a văzut și pe Codreanu în același scop. Tot în acest scop a fost solicitat și Dl. George Brătianu, atât de fostul Rege Carol, cât și de Mareșal, pentru a face parte din Guvernul Goga-Cuza. Mi s-a propus și mie să iau parte la acest Guvern, dar am refuzat, întrucât nu credeam în rezultatele guvernării Goga și, dimpotrivă, credeam că la acea dată se putea face altceva decât o guvernare de exces. În timpul cât Mareșalul a fost în Guvernul Goga-Cuza l-am văzut o singură dată. După această dată l-am văzut pe Mareșal de câteva ori, la Crăciunul din 1939, am fost invitat împreună cu Dl. Gheorghe Brătianu la Predeal.

---

⁵⁵ A nu se confunda cu interogatoriul în ședința publică din 7 mai 1946 (cf. **Procesul Mareșalului Antonescu. Documente**, vol. 1, p. 265-307).

Generalul Antonescu vedea la acea dată situația României foarte critică și credea că numai o guvernare autoritară și de baze naționaliste ar putea îndrepta situația internă, iar, pe plan internațional, vedea necesitatea adaptării la noua situație internațională în revizuirea politicii externe a României, în special după experiența Cehoslovaciei [1938-1939].

L-am revăzut, apoi, pe Mareșal la începutul anului 1940. La acea dată, Mareșalul nu avea nici un fel de însărcinare. Într-una din seri, mă găseam la Mareșal acasă, când a venit Maiorul Elefterescu să-l anunțe că trebuie să plece de acasă, întrucât se vor lua unele măsuri drastice împotriva legionarilor și că, printre aceștia, este vizat și el. Mareșalul a stat la mine acasă 3-4 zile, după care eu am luat contact cu Armand Călinescu, atunci Ministru de Interne, căruia i-am expus situația Mareșalului, acesta mi-a spus să nu aibă nici o teamă că nu i se va întâmpla nimic. După aceasta, Mareșalul Antonescu a primit comanda Corpului de Armată de la Chișinău [1938], unde a fost înlocuit de Regele Carol al II-lea pentru că a luat apărarea legionarilor, aflați în închisoarea de la Chișinău.

L-am văzut pe Mareșal de mai multe ori după aceea și, la data când a fost arestat (9 iulie 1940), mă găseam la Predeal în casa Mareșalului. L-am întrebat pe Mareșal care este motivul arestării: mi-a răspuns că a avut o întrevedere cu Horia Sima și că, probabil, acesta este motivul că a fost arestat. În afară de asta, ar mai putea fi faptul unei scrisori pe care a înmănat-o Regelui Carol al II-lea la ultima întrevedere ce a avut-o la Palat. L-am vizitat de mai multe ori la Bistrița, fără a avea vreo misiune decât numai cea de prieten. Știu că, înainte de arestare Mareșalul văzuse pe Col. german Gestenberg și pe D-na [Edith] von Koller (din Serviciul Secret German). Cu aceștia s-a întâlnit în casa Mareșalului Prezan. Am aflat, mai târziu, că la acea dată germanii intenționau să răstoarne monarhia în România înlocuind-o cu un regim legionar sub conducerea Mareșalului Prezan și a Generalului Antonescu. Nu știu să se fi petrecut acest lucru cu Mareșalul Antonescu. Știu însă că, [la] întrevederea cu H. Sima, Mareșalul se pusese de acord cu acesta.

În timpul cât Generalul Antonescu a stat închis la Bistrița nu am dus nici un fel de tratative, nici în numele Generalului Antonescu și nici din proprie inițiativă cu Legația Germană sau cu personalități germane venite în țară relativ la colaborarea politică și economică româno-germană. Am avut o singură convorbire cu Consilierul de Legație de la Legația Germană, anume Steltzer, care mi-a vorbit despre bunele intenții ale Germaniei privitoare la România, dar, după cunoașterea Conferinței de la Berchtesgaden – Gigurtu - Manoiilescu⁵⁶, eu m-am ținut dator să-l văd pe Dl. Steltzer și să-i spun că, din rezolvarea problemei Transilvaniei, văd dimpotrivă. În aceiași vreme, l-am întâlnit și pe Dl. Neubacher, de care îmi vorbise Steltzer, că programul economic german urmărește naționalizarea economiei României și că acest program se află în posesia lui Neubacher. Neubacher mi-a declarat că Germania urmărește numai ridicarea economică a României, prin naționalizarea industriei de petrol, prin mari lucrări la Cataracte pentru electrificarea întregii regiuni, prin exploatarea bogăției din Delta și industrializarea agriculturii, și nu acapararea bogățiilor românești. Pe Dl. Neubacher l-am

⁵⁶ Întrevederea primului-ministru și ministrului de Externe ai României din acel timp, la 26 iulie 1940, la Berghof, cu A. Hitler (cf. Ion Calafeteanu, **Români la Hitler**, București, 1999, p. 40-57).

întâlnit la acea dată la Dl. Gheorghe Brătianu, care făcea o politică de apropiere cu Germania, făcând chiar un voiaj în 1938 [1936] la Hitler și Goering cu care a discutat strângerea raporturilor politice dintre România și Germania⁵⁷. În acest voiaj Dl. Gheorghe Brătianu a fost însoțit de Dl. Atta Constantinescu. Textul convorbirii Hitler-Goering-Brătianu se găsește la Președinție, relatat și semnat de către Dl. A. Constantinescu. Aceasta a fost făcută la cererea Mareșalului, care vedea ca o vinovăție politică faptul că la 1938, când Hitler a declarat că e dispus să garanteze toate frontierele României, conducătorii politici de atunci nu au dat urmare acestei garanții.

După abdicarea Regelui Carol al II-lea, Mareșalul Antonescu s-a consultat cu Maniu și Brătianu. O întrevedere a avut loc și înainte de abdicare. D-nii Iuliu Maniu și C-tin Brătianu nu au fost împotriviți ca Generalul Antonescu să-și ia sarcina guvernării. Au făgăduit și au dat chiar colaboratori în Guvern, și anume: Dl. Dinu Brătianu a dat pe D-nii Cretzeanu, Mareș, Ottulescu, Leon, iar, mai târziu, D-nii Prof. Petrescu, Petre Strihan, Ghiolu, dintre care primii doi, au fost dați de către Dl. Maniu cu asentimentul partidului național-țărănesc. Dl. Gerota, care a fost Secretar General al Ministerului de Justiție în timpul Ministeriatului meu, mi-a spus că a fost autorizat personal de Dl. Maniu să intre în Minister.

D-nii Dinu Brătianu și Iuliu Maniu au declarat că nu pot da personal și formal concursul de guvernare Generalului Antonescu întrucât înțeleg să rămână o rezervă a țării față de situația internațională, dar nu-i vor face nici un fel de opoziție.

După rebeliune, fostul Mareșal Antonescu a discutat cu partidele național-țărănesc și național-liberal colaborarea acestora în Administrația Locală a Țării. Generalul Dimitrie Popescu, pe atunci Ministru de Interne, mi-a făcut cunoscut că cele două partide s-au angajat să dea liste în care erau desemnate persoane pentru locurile de primari și prefecți; dintre aceștia știu că au fost numiți și au funcționat primari, și mi se pare și prefecți.

De asemenea, cele două partide național-țărănesc și național-liberal au cerut Mareșalului, și mie, să fie numiți reprezentanți de ai lor în Societăți Anonime particulare, atât în cele românizate cât și în cele care intrau sub controlul Statului. Astfel, numeroși membri ai celor două partide au fost numiți în Consiliile de Administrație ale acestor societăți.

Menționez că partidul național-țărănesc și național-liberal erau de acord cu politica internă, atât formal cât și în fapt, a Guvernului Antonescu. Singurele critici se reduceau la cele câteva scrisori scrise de Maniu și Brătianu lui Ion Antonescu. Aceasta a durat tot timpul guvernării.

În timpul cât am fost Ministru de Justiție, nu am elaborat legi cu caracter rasial, ci m-am străduit să limitez la minimum proiectele ce-mi erau prezentate de miniștri legionari, care urmăreau, prin proiectele depuse la Minister, exproprierea generală a imobilelor, bunurilor comerciale și industriale evreiești și interzicerea oricărui drept de muncă pentru evrei.

Personal, am redactat numai legea de expropriere a bunurilor evreiești din 28 martie 1941.

Legea pentru administrarea teritoriilor ocupate nu a fost redactată de mine, ci de

⁵⁷ Cf. *ibidem*, p. 13-17 (minuta întrevederii de la Berlin, din 16 noiembrie 1936).

o Comisie care a funcționat la Președinție. Principiile acestei legi eu le-am indicat Comisiunii de Elaborare de la Președinție.

Ministrul de Interne Pflaumer nu a colaborat la redactarea acestei legi și nici nu a luat parte la vreun Consiliu de Miniștri sau la vreo conferință referitoare la Administrația Basarabiei sau a Bucovinei, ci numai la o conferință administrativă ce se referea la Administrația locală a Țării.

Legea privitoare la administrarea teritoriilor Basarabiei și Bucovinei poartă semnătura tuturor miniștrilor.

În calitate de Ministru al Propagandei, într-adevăr, dădeam normative pentru presă și radio, dar susțin că aceste normative nu conțineau nimic care să însemne o apologie a nazismului, a lui Hitler, o instigare la ura de rasă, ci, dimpotrivă, am confiscat unele manifeste cu acest caracter. Recunosc numai că prin aceste normative am susținut războiul pe care l-am considerat ca fiind războiul pentru Basarabia și Bucovina. Aceasta numai până în perioada anului 1944, normativele și propaganda ce am făcut au nemulțumit cercurile militare ale conducerii armatei ca fiind insuficiente, Secția Militară din Statul Major organizând propaganda războiului de multe ori peste normativele mele și împotriva indicațiilor date directorilor de ziar.

Ca Ministru de Externe, în luna noiembrie 1941 și în septembrie 1942, am avut singur întreveneri cu Ribbentrop, Goering și Funk, prima dată [1941] și foarte scurt timp cu Hitler, iar a doua oară [1942] cu Ribbentrop și 20 minute cu Hitler. Împreună cu Ion Antonescu am participat la întrevenerile sale cu Conducătorul Germaniei hitleriste începând de la 1 ianuarie 1943⁵⁸. Precizez că, până la acea dată, nu am luat parte la nici o întrevenerire a Mareșalului Antonescu cu fruntașii hitleriști, iar, după acea dată, nu absolut la toate.

Am participat la Conferința de la Berlin Anticomintern⁵⁹, unde am luat parte în numele Guvernului român, Ion Antonescu fiind bolnav. Acest Pact Anticomintern are o anexă a Pactului Tripartit și tot o anexă a acestui Pact și Protocolul de propagandă, pe care l-am semnat, însă afirm că nu l-am respectat.

Deși acest Protocol conținea următoarele clauze: Acțiunea de propagandă să fie unitară; Țările Pactului Tripartit să nu se atace între ele, la 15 septembrie 1941 am declarat caduc Actul de la Viena, iar, la 19 martie 1942, am organizat manifestarea antimaghiară și pentru românii din Transilvania de Nord, organizând și campania de presă cunoscută în contra Ungariei și alte acte. În ce privește propaganda, menționez că am respins cererile germane de a organiza un normativ comun germano-român, am înlăturat pe expertul german de propagandă pentru România, am respins propunerea Germaniei de a se crea societăți germano-române (majoritate germană) pentru controlul importului și exportului tuturor publicațiilor din străinătate și pentru distribuția ziarelor și publicațiilor în interiorul Țării. De asemenea, cererile germane privitoare la introducerea obligatorie a limbii germane pentru învățământul românesc, [acelea] de a se organiza pe teritoriul României un centru german pentru propagandă pentru Balcani, un post de radio de control exclusiv german precum și nenumărate normative de

⁵⁸ Exact, la 10 ianuarie 1943, întrevenera A. Hitler - I. Antonescu, cu participarea lui M. Antonescu (Rastenburg – Prusia Orientală) (cf. Ion Calafeteanu, *Ibidem*, p. 140-182).

⁵⁹ 25 noiembrie 1941.

propagandă, fie cu caracter ofensator împotriva Aliaților, fie a unor neutrii, fie pentru propaganda rasială și incitări antisemite. De asemenea, rog să se menționeze că Legea pentru exproprierea bunurilor evreiești am făcut-o la cererea Generalului Antonescu, care socotea că curentul naționalist din țară trebuia să-și primească o satisfacție, legionarii în rebeliune ceruseră îndepărtarea mea din Guvern pentru motivul că respinsesem proiectele de expropriere generală a bunurilor evreiești, iar, în perioada următoare rebeliunii, atât grupuri de legionari prin manifeste, cât și grupări naționaliste ca partidul Cuzist, Gogiștii, Grupul Generației de la 22 ceruseră Gen. Antonescu în scris să înfăptuiască reformele începute încă pe vremea Regelui Carol al II-lea. La Președinția Consiliului și la Externe se găsește un memoriu semnat de 400 legionari care menționează că unul din motivele rebeliunii ar fi fost opunerea mea la decretele antisemite. Legea ce am redactat, pentru că Generalul Antonescu dorea să liniștească aceste curente, prevedea nenumărate excepții pentru toți evreii împământeniți, decorați sau care făcuseră servicii țării. De asemenea, prevedea că luarea în posesie a imobilelor evreiești expropriate se va face individual, după despăgubirea proprietarilor. Modificările ulterioare ale acestei legi, care a declarat posesiunea de drept a Statului și a trecut la luarea în administrare a bunurilor evreiești, nu-mi aparțin și s-au făcut fără acordul meu. În 1942, Generalul Stoenescu, propunând vânzarea unora din imobilele evreiești sau trecerea lor la Banca Națională sau Creditul Funciar în cadrul unui program financiar care crea noi venituri Statului, eu m-am opus la aceasta, cerând D-lui General Antonescu și Ministrului de Finanțe să nu se vândă sau să se înstrăineze nici un imobil evreiesc până la pace. Aceleași instrucțiuni le-am menținut miniștrilor românizării Dragoș și Vlădescu, opunându-mă la orice vânzări, chiar și pentru unele imobile care, fără știrea mea, fuseseră scoase în licitație. Aceasta pentru că voiam ca, indiferent de condiția economică a proprietății evreiești și românești și de soluțiile normale ce s-ar găsi, în nici un caz măsura exproprierii bunurilor evreiești în România să nu apară ca având legătură cu legile de la Nürnberg și reformele antisemite germane.

În ce privește întrevederile mele în Germania și acțiunea mea diplomatică, voi face o declarație suplimentară întrucât trebuie să explic toate greutățile și actele mele. Nu cred că am putut fi în serviciul Germaniei, de vreme ce Ministrul Germaniei, Dl. Fabricius, în ianuarie 1941, a cerut D-lui General Antonescu plecarea mea din Guvern, ceea ce a repetat însuși Adolf Hitler la 14 martie 1943⁶⁰. Am făcut tot ce conștiința îmi cerea ca să nu participe trupe românești la Stalingrad, peste obiectivele naționale ale României, și pentru ieșirea țării din război. Declar din propria mea pornire că recunosc că România nu putea întârzia armistițiul peste 23 august 1944.

După rebeliune, germanii au sugerat lui Ion Antonescu să înființeze o Legiune "General Antonescu", folosind elemente legionare și unele elemente naționaliste. Ideea Legiunii n-a fost acceptată de Mareșal; chiar eu l-am sfătuit să nu o facă, pentru că însăși noțiunea de legiune era compromisă de fosta legiune a lui Codreanu și de rebeliune. Ulterior, tot nemții au venit cu sugestia înființării unui Partid național-socialist în România, în care scop au adus 16 experți pentru organizarea acestui partid. Și această propunere nu s-a realizat, întrucât sistematic am înlăturat-o, nesocotind-o

⁶⁰ Exact - 12-13 aprilie 1943, în cursul întrevederilor A. Hitler-I. Antonescu de la Salzburg (cf. Ion Calafeteanu, **Români la Hitler**, p. 194-197).

folositoare Țării. Hitleriștii germani doreau să aibă în România un partid politic în locul Gărzii de Fier, pentru a da Mareșalului Antonescu un sprijin politic și pentru a avea prin cine guverna în cazul dispariției Mareșalului Antonescu.

Tot pentru a îndepărta bănuiala nemților că Ion Antonescu nu are suport politic, s-au organizat cele două plebiscite. Abia în 1942, după ce am luptat contra ideii creării în România a “Legiunii Ion Antonescu” și a Partidului național-socialist, sau a unei Federații Naționaliste (o altă soluție sugerată de germani și sprijinită de Cuza, Gigurtu, Vaida, Cuza, Manoilescu și alții), am înființat Asociația Româno-Germană a cărei activitate s-a redus la o ședință de constituire (la care au luat parte mulți dintre amatorii de a forma un partid politic) și la un concert și o conferință.

Știu că înainte de începerea războiului Generalul Antonescu a încercat să facă un Guvern de uniune națională în vederea purtării războiului contra Uniunii Sovietice. În acest scop, prin D-nii Mihalache și Gheorghe Brătianu, a transmis această propunere D-nilor Maniu și Brătianu. Știu că Dl. Maniu a răspuns că nu crede folositoare uniunea națională, D-sa înțelegând să rămână o rezervă pentru cazul când Germania pierde războiul. De asemenea, Dl. Dinu Brătianu a amintit că, încă de la începutul Guvernării Generalului Antonescu, s-a înțeles cu dânsul ca partidul național-liberal și mai ales D-sa personal să rămână în rezervă. Nici unul, nici celălalt nu au formulat însă nici o opunere formală sau de fapt la intrarea în război. Îmi amintesc chiar că la 20 ianuarie 1941 Dl. Dinu Brătianu a trimis Generalului Antonescu o scrisoare în care vorbea de unele cereri economice germane pe care Guvernul le-ar fi acceptat “în iluzia” că germanii vor începe războiul cu U.R.S.S. De asemenea, îmi amintesc că mai târziu ambii i-au trimis o scrisoare Generalului Antonescu spunând “Țara a înțeles să luptați pentru Basarabia și Bucovina”, adică au ratificat acțiunea militară întreprinsă la 22 iunie 1941, cel puțin pentru teritoriile Basarabiei și Bucovinei.

Îmi amintesc că, dintre persoanele care au participat în Consiliile de Administrație ale Întreprinderilor particulare, sub controlul Statului sau sub influența Ministerului Economiei Naționale, Finanțelor și Înzestrării, dintre care unele erau și cu participare de capital german, persoanele care, parte erau numite direct de către Ministrul de resort, iar parte din adunările generale, a căror decizii erau supuse aprobării ministrului, [au fost]:

Membrii ai partidului național-țărănesc: Dl. Bocu (Reșița), Dl. Ghilezan (Banca Ardeleană), Hudiță (Cooperativa Cinematografică), Stan (Astra), Mladenatz și Tatos (Centrala Cooperativelor), de asemenea, membrii ai partidului național-liberal: Dr. Leon (Banca Națională și Radiodifuziune), Victor Bădulescu (B.N.R. și Creditul Industrial), Nasta (Credit Agricol), Netta și Mandrea (Casa de Economii și Cecuri), C. Zamfirescu (Astra), Ada Constantinescu (Astra și Reșița), Portocală (Credit Industrial), Lapedatu, Teodorescu și Lăzeanu (B.N.R.).

Știu că în 1941 și 1942 atât Ministerul de Finanțe (General Stoenescu), cât și Ministerul Economiei Naționale și Înzestrării Armatei au făcut, sau înlesnit, foarte multe numiri în Consilii de Administrație de persoane membrii ai partidului național-țărănesc și [ai] partidului național-liberal, de pildă, la Banca Timișoara, Consiliul de Administrație era format din liberali și țărâniști. Alții au fost prelungiți sau confirmați în locurile pe care le aveau. La Președinția Consiliului de Miniștri se găsește o listă întocmită la sfârșitul anului 1942 de Ministerele Finanțe, Economiei Naționale,

Înzestrare și Românizare, cuprinzând pe toți membrii Consiliilor de Administrație de la toate întreprinderile și instituțiile de Stat sub control sau particulare și în care figurează numeroase alte persoane de care nu-mi mai amintesc.

De asemenea, la Ministerul Justiției se găsește o listă întocmită în 1941 a celor care au primit autorizarea guvernului de a funcționa în Consiliile de Administrație, în conformitate cu legea din 1940.

De asemenea, amintindu-mi numele persoanelor care au făcut parte din Asociația Româno-Germană sau participând la constituire, declar că ei sunt următorii: Al. Vaida-Voevod, Ing. Gigurtu, Manolescu, A. C. Cuza, Gh. Cuza, Nichifor Crainic, Prof. Caracostea, D.R. Ioanițescu, Dr. Banu, Arhitect Enescu, Ion Marin Sadoveanu, Dr. Dănuțescu, N. Leon, Tzigara Samurcaș, Penescu Cherci, Bujoi, Sculi Logotetti, Sextil Pușcariu, Rebreanu, Prof. Oteteleșeanu, Rădulescu-Motru, Dr. Antipa, Ion Petrovici, Ion Marinescu. Prof. Sângiorgiu a avut o atitudine rușinoasă, neromânească și de slugă germană în această perioadă; de asemenea, Gr. Manolescu care după rebeliune a continuat să facă la Institutul Român de la Berlin un centru de acțiuni nedemne și împotriva Țării.

În ceea ce privește pe Dl. Gheorghe Brătianu s-a discutat ca D-sa să fie chiar Președinte sau Vice-Președinte, însă la constituire mi-a trimis o scrisoare că lipsește din București, fiind plecat pe front.

În ce privește politica economică a României față de Germania, atitudinea mea a însemnat o permanentă opoziție față de tendința hitleriștilor de aservire economică și financiară a Țării Românești. În chestiunea petrolului am ajuns la un moment dat de am oprit orice export de petrol către Germania și Italia⁶¹, întrucât balanța comercială nu era acoperită de livrările germane.

În ce privește transferul de acțiuni al Marilor Întreprinderi față de Germania, m-am opus categoric la foarte multe chiar pentru acțiunile obținute de germani în Franța, Belgia și Olanda. Îmi amintesc chiar că la o scrisoare a fostului Ministru de Externe italian, Ciano, prin care acesta îmi cerea transferul acțiunilor petroliere „Unirea” către un consorțiu italian, nu am răspuns. În această perioadă, 1940-1944, am obținut în acoperirea plăților germane, pe lângă mărfuri, și 7½ vagoane aur.

În scopul arătat mai sus de a apăra Economia Națională de aservire către Germania, am trecut Direcția Acordurilor Economice de la Ministerul Economiei Naționale la Ministerul de Externe, la începutul anului 1943, și am controlat direct orice acorduri.

În perioada 1943-1944 Direcția a funcționat la Externe.

Măsura de evacuare a populației evreiești din Basarabia și Bucovina a fost ordonată de Dl. General Ion Antonescu în prima perioadă după începerea războiului și ocuparea Basarabiei și Bucovinei. D-sa se găsea atunci chiar în această zonă, care nu intra în competența Guvernului, fiind zonă militară, depinzând de Comandamentul de Căpetenie al Armatei și Marele Stat Major, care a executat măsura.

În legătură cu evacuările bunurilor din Transnistria, acestea au fost de mai multe feluri: cereale, vite și în perioada 1943 tractoare și unele întreprinderi industriale. Administrația teritoriului ocupat între Bug și Nistru se găsea sub conducerea unui guvernator numit pe lângă Comandamentul de Căpetenie al Armatei. Această zonă, prin

---

⁶¹ Inexact.

chiar Decretul de ocupare și instituire a Administrației de ocupație, nu intra în jurisdicția guvernului. La Președinția Consiliului, pe lângă Cabinetul D-lui Mareșal Antonescu, a funcționat un serviciu de legătură care transmitea și primea toate ordinele privitoare la întregul regim de administrare al teritoriului ocupat.

Știu că, în afară de transporturile de cereale, vite și altele, aprobate de Dl. Mareșal Antonescu la propunerea D-lui Alexianu, s-a întocmit și un plan de evacuare a unor instalații industriale, plan care a fost făcut de Ministerul Economiei Naționale (Dl. General Dobre, împreună cu Dl. Alexianu).

ss. Mihai Antonescu
Acuz public,
ss. indescifrabil

(Arhiva C.N.S.A.S., vol. 3, f. 21-27).